

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Аналіз динаміки заробітної плати робочої сили є важливим елементом дослідження ринку праці, оскільки він дозволяє не лише оцінити рівень винагороди за працю в країні, але й виявити зміни в добробуті населення в умовах економічної нестабільності. Оцінка тенденцій у заробітній платі надає можливість зрозуміти, наскільки ефективно ринок праці адаптується до нових викликів, таких як інфляція, економічні кризи або політичні зміни. Крім того, цей аналіз відображає конкурентоспроможність ринку праці, допомагає виявити дисбаланси між попитом і пропозицією робочої сили та може слугувати індикатором соціальної рівності. Таким чином, динаміка заробітної плати є важливим показником, який визначає не лише економічний стан ринку праці, але й загальну економічну стабільність.

У таблиці 1 наведено індекси номінальної та реальної заробітної плати за період з 2018 по 2023 рік, що відображають темпи зростання або зниження цих показників порівняно з попереднім роком. Номінальна заробітна плата представляє собою грошову суму, яку працівник отримує від роботодавця без урахування інфляційних процесів, тобто це та сума, що виплачується на основі трудової угоди. Водночас, реальна заробітна плата враховує зміну рівня цін на споживчі товари та послуги (інфляцію) і, таким чином, відображає фактичну купівельну спроможність отриманих грошей.

Показник реальної заробітної плати враховує інфляцію і, отже, показує справжню купівельну спроможність зароблених коштів. В таблиці нижче наведена динаміка зміни номінальної та реальної заробітної плати, а також індекс споживчих цін та діапазон зміни облікової ставки з 2018 по 2023 рік. Після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році спостерігаємо зниження реальної заробітної плати на 16,3% через значну річну інфляцію. Загалом 2022 рік був найбільш важким для національної економіки, саме тому НБУ як орган який реалізує монетарну політику в країні був змушений прийняти ряд стримуючих обмежень для забезпечення цінової стабільності та сповільнення девальвації гривні.

Таблиця 1. Темпи зміни номінальної та реальної заробітної плат до попереднього року, %

Рік	Індекс номінальної заробітної плати	Індекс споживчих цін	Індекс реальної заробітної плати	Річний діапазон облікової ставки
2018	124,8	109,8	113,6	з 16 до 18
2019	118,4	104,1	113,7	з 18 до 13,5
2020	110,4	105,0	107,4	з 11 до 6
2021	120,9	110,0	110,5	з 6 до 9
2022*	105,9	126,6	83,7	з 10 до 25
2023*	117,5	105,1	111,8	з 25 до 15

Джерело: Складено автором на основі даних Державної служби статистики [1]

У перший день повномасштабного вторгнення регулятор ухвалив Постанову №18 від 24.02.2022 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [2], якою були введені низка обмежень, зокрема:

- зафіксовано офіційний курс валют на рівні станом на 24.02.2022;
- обмежено зняття готівки;
- заборонено видачу коштів в іноземній валюті;
- призупинено роботу валютного ринку, за винятком продажу валюти;
 - заборонено транскордонні валютні перекази;
 - зупинено поповнення електронних гаманців електронними грошима та розповсюдження електронних грошей.

Для запобігання відтоку валюти з України було введено поняття критичного імпорту. Запроваджені НБУ тимчасові заходи забороняли переказування іноземної валюти за кордон для погашення та обслуговування боргових зобов'язань українськими підприємствами перед іноземними кредиторами. Фіксація валютного курсу виявилася одним із найефективніших рішень НБУ в цих умовах. Незважаючи на встановлення облікової ставки на рівні 25%, через надлишок ліквідності в економіці, механізм монетарної трансмісії став менш дієвим, а час від впровадження нових норм до їх впливу на ринок значно збільшився. Станом на липень 2024 року облікова ставка НБУ зафіксована на рівні 13%, а оновлений річний прогноз інфляції на 2024 рік складає 8,5% при офіційному таргеті рівня

інфляції в 5%. Загалом регулятор стверджує, що економічне відновлення та зростання добробуту населення внаслідок встановлення цінової стабільності є можливим, проте основною загрозою в короткостроковій перспективі є подальше пошкодження енергосистеми. Складна ситуація в енергетиці через цілеспрямовані атаки росії, а також більший, ніж припускалося в попередньому прогнозі НБУ [3], перегляд тарифів на електроенергію для громадян, спричинили суттєве пришвидшення адміністративної інфляції в 2024 році, що вплине на реальні доходи працівників.

Загалом пом'якшення монетарної політики і зниження облікової ставки має позитивний вплив на кредитування бізнесу, і покликано зменшити кредитний тиск на підприємства у період дефіциту капіталу. Тим не менш наслідком зниження облікової ставки при подальшій ескалації війни може стати зростання розриву між цільовим рівнем інфляції та реальним. Крім того через процентний канал трансмісійного механізму ці зміни можуть вплинути на стабільність національної валюти, що призведе до ще більшої девальвації гривні.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zp.htm
2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 №18. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення 14.11.2022).
3. Національний банк України / Інфляційний звіт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q3.pdf?v=7
4. Лук'яненко, І., Віт, Д., Оліскевич, М. (2020). Фінансова політика в умовах тінізації та дисбалансів на ринку праці: методологія та інструментарій.